

Middelengebruik: Alcoholgebruik

Inleiding

Alcoholgebruik is onderdeel van verschillende culturen en tevens één van de grote globale risicofactoren voor sociale en fysieke schade en ziekte¹. Alcoholgebruik bij jongeren is geassocieerd met schoolproblemen², problematisch alcohol drinken en druggebruik in de toekomst³, ongepland en risicovol seksueel gedrag⁴, ongevallen⁵, en verschillende fysieke en emotionele problemen⁶.

De Vlaamse gezondheidsdoelstelling stelt dat tegen 2015 bij personen van 15 jaar en jonger het percentage dat meer dan 1 keer per maand drinkt niet hoger mag zijn dan 14%.

Het drinken van alcohol op jonge leeftijd is een voorspeller voor problemen met alcohol in het latere leven.

Methodologie

Een eerste vraag gaat de frequentie na van een aantal alcoholische dranken. Aan de jongeren werd gevraagd hoe vaak ze een alcoholische drank nuttigden op basis van een lijst met dranken zoals bier, wijn, sterke drank, alcopops en andere dranken die alcohol bevatten. De antwoordmogelijkheden gingen van dagelijks tot nooit.

- Hoe vaak drink je momenteel alcohol, bvb wijn, sterke drank, bier,...?
Houd ook rekening met de keren waarop je enkel een beetje dronk.

	dagelijks	Elke week	Elke maand	uitzonderlijk	Nooit
Bier	0	0	0	0	0
Wijn	0	0	0	0	0
Sterke drank of cocktails (bvb. Bacardi cola, wodka redbull)	0	0	0	0	0
Alcopops (bvb. Bacardi breezer, Smirnoff Ice,...)	0	0	0	0	0

Een tweede vraag peilde naar het aantal keer dat de adolescent dronken was.

- Heb je ooit al zoveel alcohol gedronken dat je echt dronken was?

¹ Rehm J et al. Alcohol use. In: Ezzati M et al, eds. Comparative quantification of health risks. Global and regional burden of disease attributable to selected major risk factors. Geneva, WHO, 2004: 959-1108.

² Grunbaum JA, Kann L, Kinchen S, Ross J, Hawkins J, Lowry R et al. Youth risk behavior surveillance - United States, 2003. Morbidity and Mortality Weekly Report 2004; 53:1-96

³ Guo J, Collins LM, Hill KG, Hawkins JD. Developmental pathways to alcohol abuse and dependence in young adulthood. J Stud Alcohol 2000; 61:799-808

⁴ Eaton DK, Kann L, Kinchen S, Ross J, Hawkins J, Harris WA et al. Youth risk behavior surveillance - United States, 2005. MMWR Surveill Summ 2006; 55:1-108.

⁵ National Highway Traffic Safety Administration. Traffic safety facts, 2002: Alcohol. 2003. Washington D. C., National Center for Statistics and Analysis

⁶ Tomlinson KL, Brown SA, Abrantes A. Psychiatric comorbidity and substance use treatment outcomes of adolescents. Psychology of Addictive Behaviors 2004; 18:160-169.

- nee, nooit
- ja, 1 maal
- ja, 2 tot 3 maal
- ja, 4 tot 10 maal
- ja, meer dan 10 maal

Er werden 2 nieuwe vragen opgenomen in de studie die de aantal gelegenheden nagaan waarop de jongeren alcohol hebben gedronken en dronken waren:

- Op hoeveel gelegenheden (zoals bij het uitgaan, op een fuif, ...) heb je de laatste 30 dagen volgende zaken gedaan? Maak één bolletje zwart per rij.

	nooit	1 - 2 keer	3 - 5 keer	6 - 9 keer	10 - 19 keer	20 - 39 keer	40 keer of meer
Alcohol gedronken	0	0	0	0	0	0	0
Dronken geweest	0	0	0	0	0	0	0

Deze vraag gebruiken we om na te gaan hoeveel jongeren de laatste maand alcohol hebben gedronken of dronken waren.⁷

In het secundair onderwijs werd gevraagd naar de leeftijd waarop ze voor het eerst alcohol dronken en dronken waren.

- Op welke leeftijd deed je voor het eerst het volgende ... ? Indien je iets nog niet gedaan hebt, kies de 'nooit' categorie.

	Nooit	11 jaar of jonger	12 jaar	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar	17 jaar	18 jaar of ouder
Alcohol drinken (meer dan een slokje)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dronken zijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0

⁷ Deze vraag is een benadering van de vraag in de VAD-leerlingenbevraging (in het kader van "Drugsbeleid Op School") maar is anders en levert ook een ander resultaat op. Het is evenwel het resultaat van de leerlingenbevraging dat wordt gebruikt voor het opvolgen van de doelstelling rond alcoholgebruik bij jongeren. Referentie: Middelengebruik in Vlaanderen: een stand van zaken. Rapport naar aanleiding van de gezondheidsconferentie over middelengebruik (website www.zorg-en-gezondheid.be)

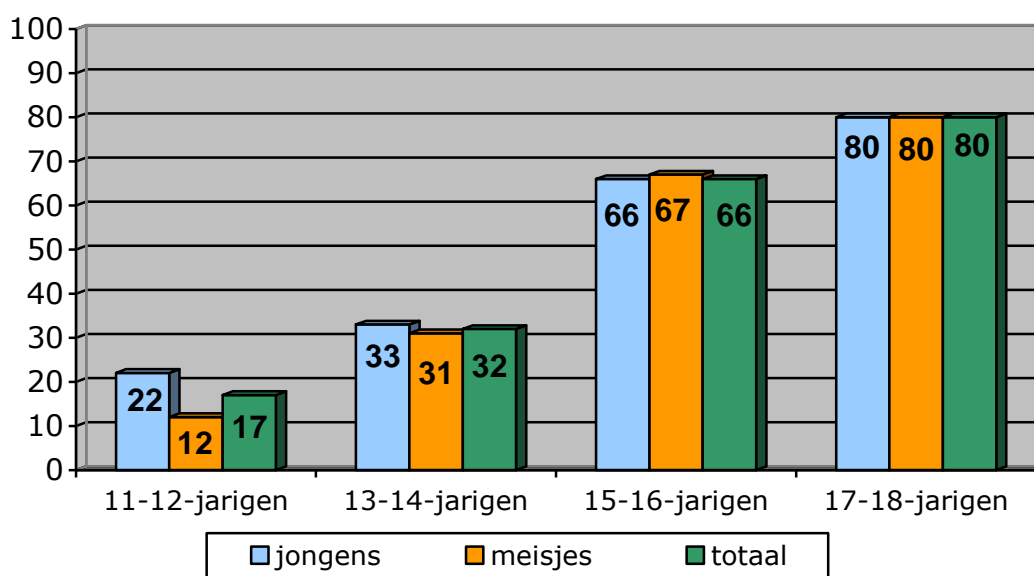
Resultaten

Laatste 30 dagen alcohol-gebruik

Van alle bevraagde jongeren heeft 51,4% van de jongens en 48% van de meisjes de laatste maand alcohol gedronken ($\chi^2 = 11,98$; $df = 1$, $p = 0,001$).

In grafiek 1 staan de resultaten naar leeftijd. Op 11-12-jarige leeftijd hebben meer jongens de laatste 30 dagen alcohol gedronken dan meisjes. Dit verschil is verdwenen op 17-18-jarige leeftijd waar evenveel jongens als meisjes de laatste 30 dagen alcohol hebben gedronken.

Grafiek 1: jongeren die de laatste 30 dagen alcohol hebben gedronken naar leeftijd

Wekelijks bier drinken

Meer jongens drinken wekelijks bier (elke week of dagelijks) dan meisjes, respectievelijk 21,1% en 8,3% ($\chi^2 = 342,59$; $df = 1$; $p < 0,001$). In vergelijking met de vorige survey in 2006 is het percentage wekelijks bier drinken bij jongens en bij meisjes significant gedaald:

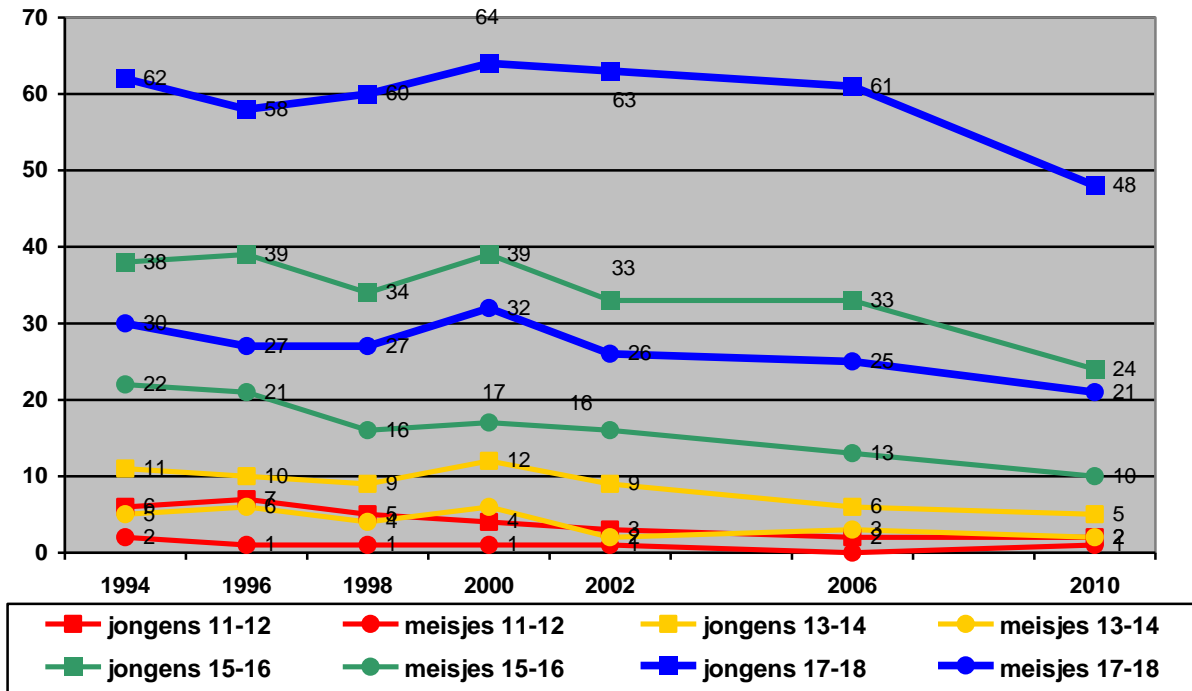
- jongens in 2006: 26,8% ($\chi^2 = 49,09$; $df = 1$; $p < 0,001$)
- meisjes in 2006: 10,5% ($\chi^2 = 15,82$; $df = 1$; $p < 0,001$).

In grafiek 2 staan de resultaten van wekelijks bier drinken naar geslacht en leeftijd. Significante dalingen van wekelijks bier drinken tussen 2006 en 2010 zijn te vinden voor:

- 15-16-jarige jongens ($\chi^2 = 24,72$; $df = 1$; $p < 0,001$),
- 17-18-jarige jongens ($\chi^2 = 41,72$; $df = 1$; $p < 0,001$),
- 13-14-jarigemeisjes ($\chi^2 = 7,24$; $df = 1$; $p = 0,007$),
- 15-16-jarige meisjes ($\chi^2 = 7,69$; $df = 1$; $p = 0,006$) en
- 17-18-jarige meisjes ($\chi^2 = 7,66$; $df = 1$; $p = 0,006$).

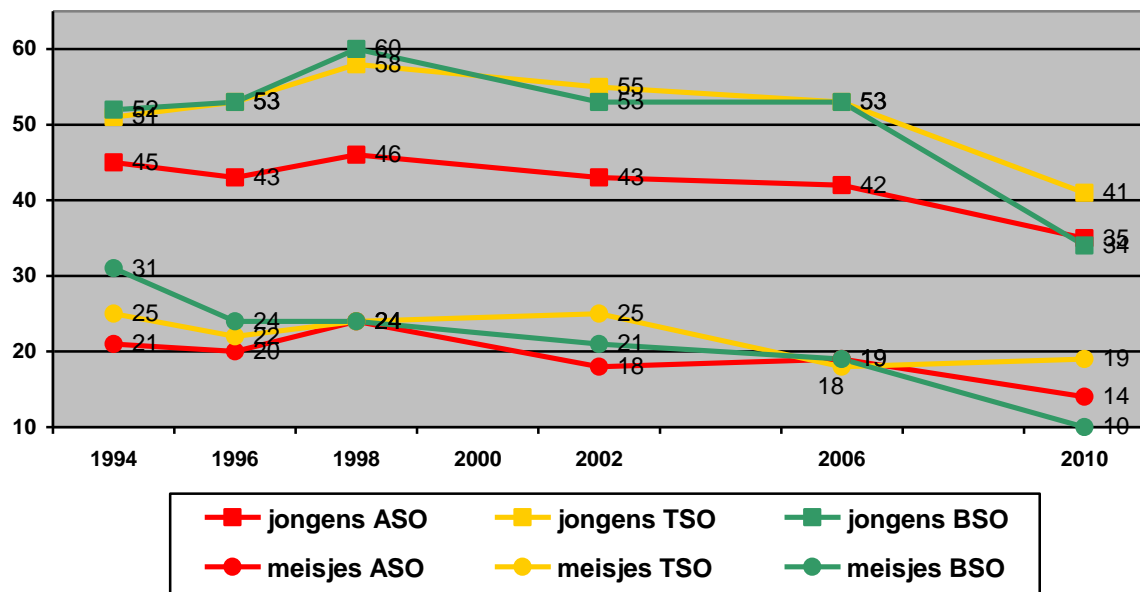
Algemeen stellen we vast dat de verschillen in wekelijks bier drinken tussen jongens en meisjes toenemen naarmate ze ouder worden.

Grafiek 2: trend wekelijks bier drinken naar leeftijd en geslacht

In grafiek 3 staan de resultaten van wekelijks bier drinken naar opleiding en geslacht. Meer jongens uit het technisch secundair onderwijs drinken wekelijks bier dan jongens uit het algemeen en beroepssecundair onderwijs ($\chi^2 = 12,64$; $df = 2$; $p = 0,002$). Bij de meisjes zijn het ook de meisjes uit het technisch secundair onderwijs die meest frequent wekelijks bier drinken, gevolgd door de meisjes uit het algemeen onderwijs en het minst wekelijks bier drinken gebeurt bij de meisjes uit het beroepssecundair onderwijs ($\chi^2 = 21,65$; $df = 2$; $p < 0,001$).

Grafiek 3: trend wekelijks bier drinken naar opleiding en geslacht

Vergelijken we deze resultaten met de resultaten uit 2006, dan zien we voor alle groepen een significante daling van het percentage jongeren die wekelijks bier drinken, uitgenomen bij de meisjes uit het technisch secundair onderwijs.

Wekelijks wijn drinken

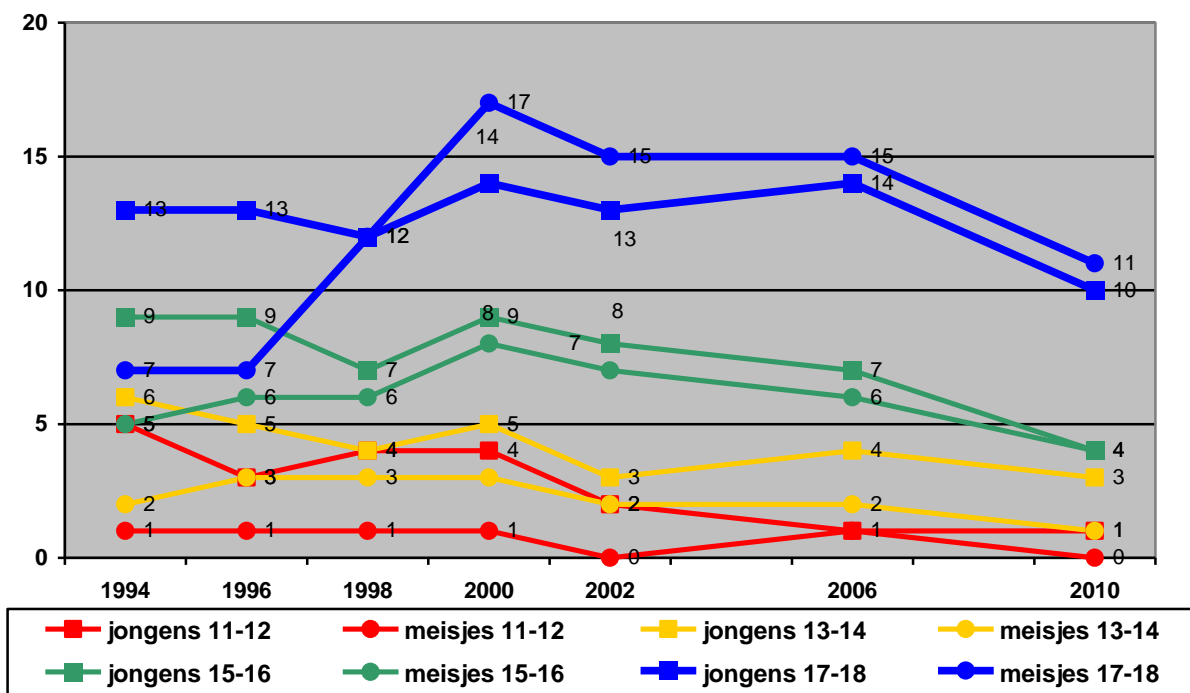
Wijn wordt minder gedronken door de jongeren dan bier. In 2010 dronk in het totaal 4,8% van de jongens en 4,3% van de meisjes wekelijks wijn. Ook zien we geen significante verschillen tussen het percentage jongens en meisjes die wekelijks wijn drinken ($\chi^2 = 1,23$; $df = 1$; $p = 0,267$).

In vergelijking met de survey in 2006 is het percentage wekelijks wijn drinken bij jongens en meisjes significant gedaald:

- jongens in 2006: 7% ($\chi^2 = 24,21$; $df = 1$; $p < 0,001$);
- meisjes in 2006: 6,1% ($\chi^2 = 17,70$; $df = 1$; $p < 0,001$).

In grafiek 4 staan de resultaten van wekelijks wijn drinken naar geslacht en leeftijd. De significante dalingen in het wekelijks wijn drinken is vooral te wijten aan de significante daling van het percentage van 15-16-jarige ($p = 0,001$) en 17-18-jarige jongens ($p = 0,003$) die wekelijks wijn drinken en een daling bij de meisjes (alle leeftijden: 11-12-jarigen $p = 0,043$; 13-14-jarigen $p = 0,020$; 15-16-jarigen $p = 0,003$; 17-18-jarigen $p = 0,004$).

Grafiek 4: trend wekelijks bier drinken naar leeftijd en geslacht.

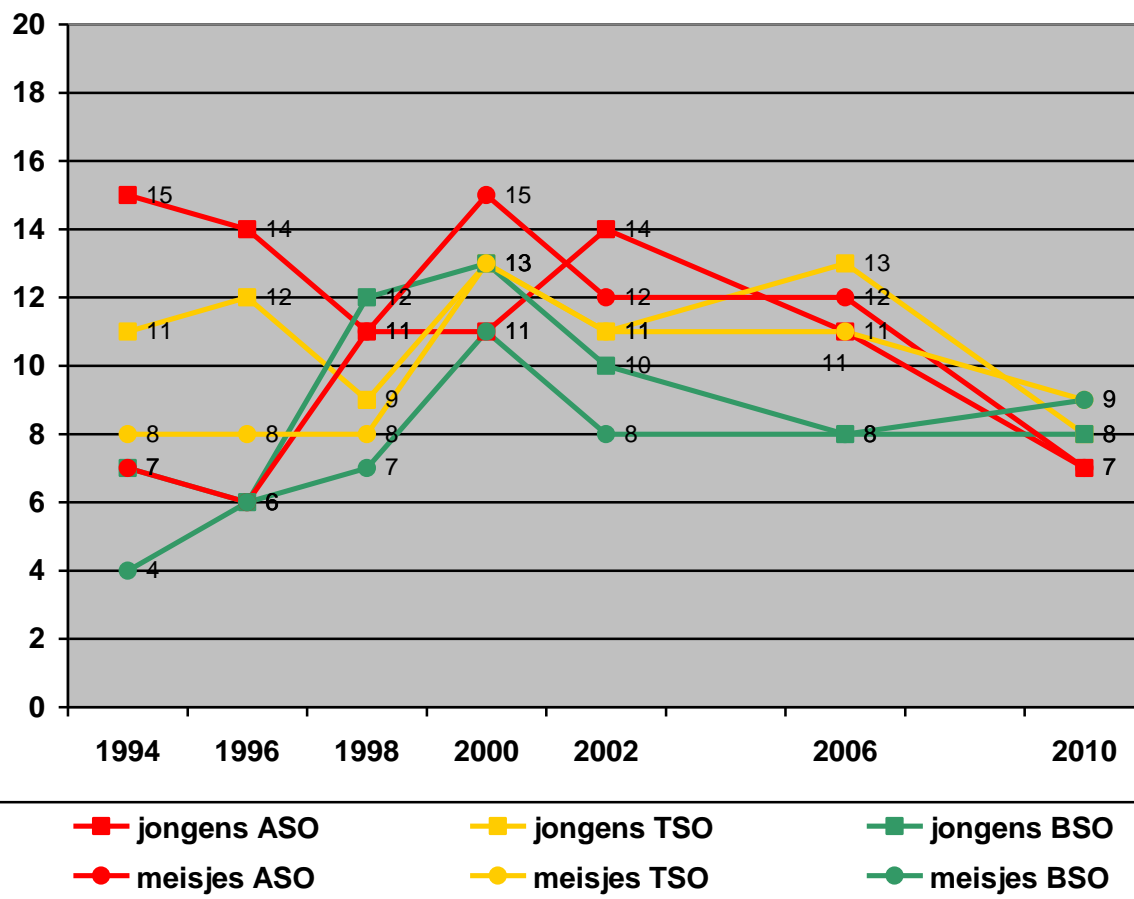

In grafiek 5 staan de resultaten van wekelijks wijn drinken naar opleiding en geslacht. In 2010 werden geen significante verschillen vastgesteld met betrekking tot wekelijks wijn drinken tussen de opleidingsniveaus (zowel bij jongens als bij meisjes).

Wel werden significante dalingen vastgesteld tussen 2006 en 2010 bij:

- jongens in het algemeen secundair onderwijs ($\chi^2 = 9,70$; $df = 1$; $p = 0,002$),
- jongens uit het technisch secundair onderwijs ($\chi^2 = 13,50$; $df = 1$; $p < 0,001$) en
- meisjes uit het algemeen secundair onderwijs ($\chi^2 = 19,80$; $df = 1$; $p < 0,001$).

Grafiek 5: trend wekelijks wijn drinken naar opleiding en geslacht

Wekelijks sterke drank drinken

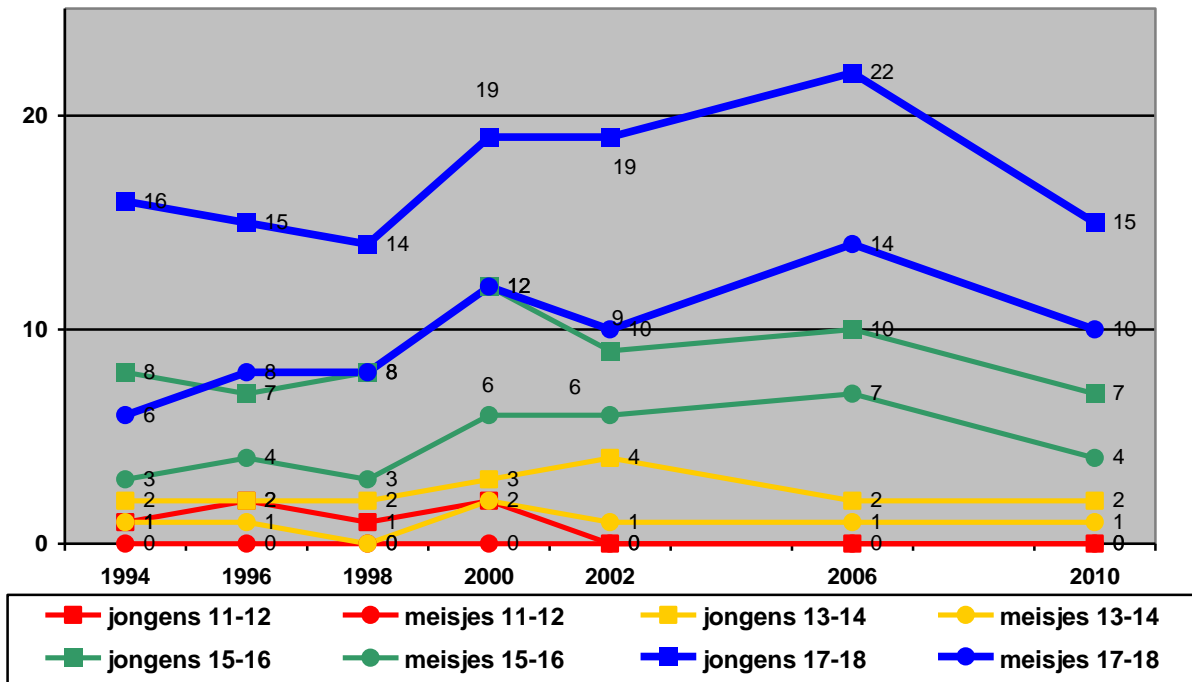
In 2010 drinken in totaal 7,1% van de jongens en 3,9% van de meisjes wekelijks sterke drank. Dit verschil is significant ($\chi^2 = 51,19$; $df = 1$; $p < 0,001$). In vergelijking met de vorige survey in 2006 is het percentage wekelijks sterke drank drinken bij jongens en meisjes significant gedaald:

- jongens in 2006: 9,3% ($\chi^2 = 16,64$; $df = 1$; $p < 0,001$);
- meisjes in 2006: 5,9% ($\chi^2 = 21,16$; $df = 1$; $p < 0,001$).

In grafiek 6 staan de resultaten van wekelijks sterke drank drinken naar geslacht en leeftijd. De daling van het wekelijks sterke drank drinken is te zien bij:

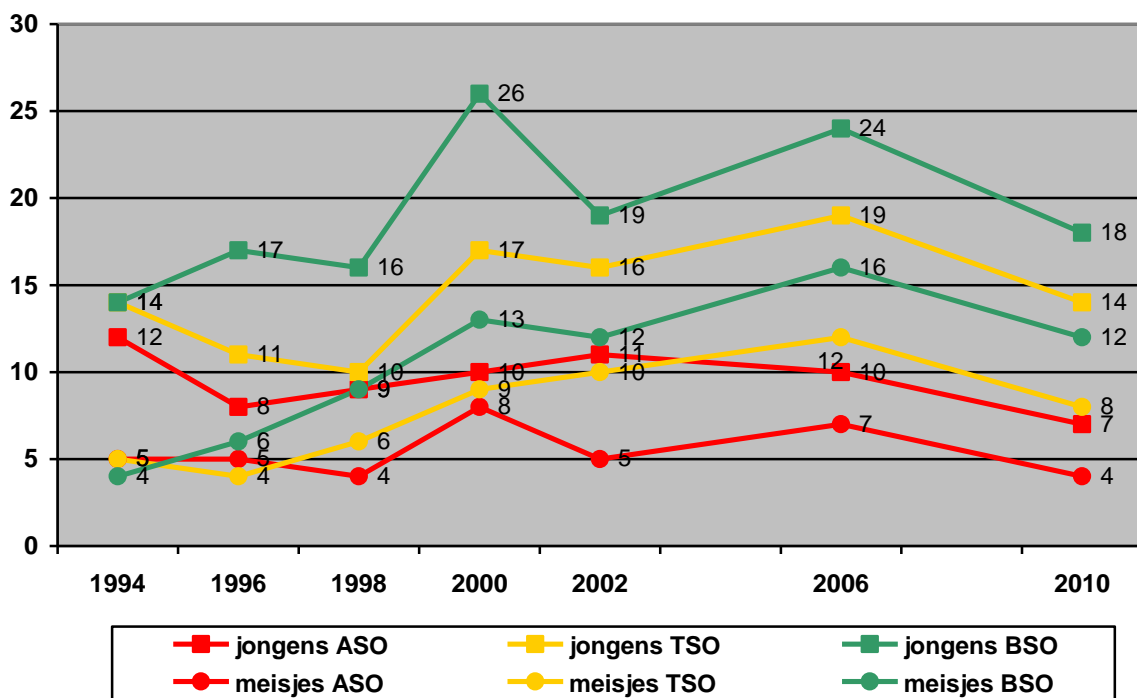
- 15-16-jarige jongens ($\chi^2 = 10,00$; $df = 1$; $p = 0,002$),
- 17-18-jarige jongens ($\chi^2 = 16,83$; $df = 1$; $p < 0,001$),
- 15-16-jarige meisjes ($\chi^2 = 14,51$; $df = 1$; $p < 0,001$) en
- 17-18-jarige meisjes ($\chi^2 = 10,03$; $df = 1$; $p = 0,002$).

Grafiek 6: trend wekelijks sterke drank drinken naar leeftijd en geslacht

In grafiek 7 staan de resultaten van wekelijks sterke drank drinken naar opleiding en geslacht. Meer jongens uit het beroepssecundair onderwijs drinken wekelijks sterke drank dan jongens uit het technisch secundair onderwijs, gevolgd door de jongens uit het algemeen secundair onderwijs ($\chi^2 = 52,84$; $df = 2$; $p < 0,001$). Bij de meisjes is hetzelfde patroon vast te stellen ($\chi^2 = 36,84$; $df = 2$; $p < 0,001$).

Grafiek 7: trend wekelijks sterke drank drinken naar opleiding en geslacht

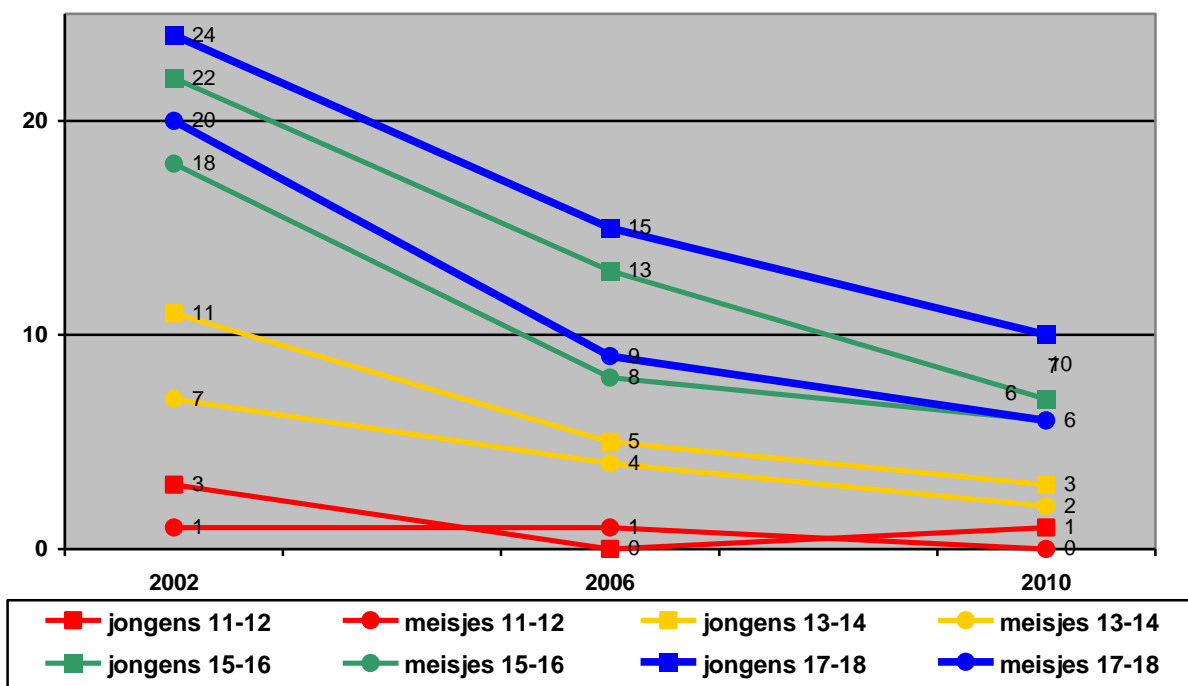
Vergelijken we deze resultaten met de resultaten uit 2006, dan zien we voor alle groepen een significante daling van het percentage jongeren die wekelijks sterke drank drinken.

Wekelijks alcopops drinken

Het drinken van alcopops (breezers) werd bevroegd vanaf 2002. In 2010 dronk 5,5% van de jongens en 3,6% van de meisjes wekelijks breezers ($\chi^2 = 21,64$; $df = 1$; $p < 0,001$). Dit is zowel voor de jongens als voor de meisjes een significante daling in vergelijking met 2006. Toen dronk 8,3% van de jongens en 5,7% van de meisjes nog wekelijks alcopops (jongens $\chi^2 = 33,29$, $df = 1$, $p < 0,001$; meisjes $\chi^2 = 25,68$, $df = 1$, $p < 0,001$).

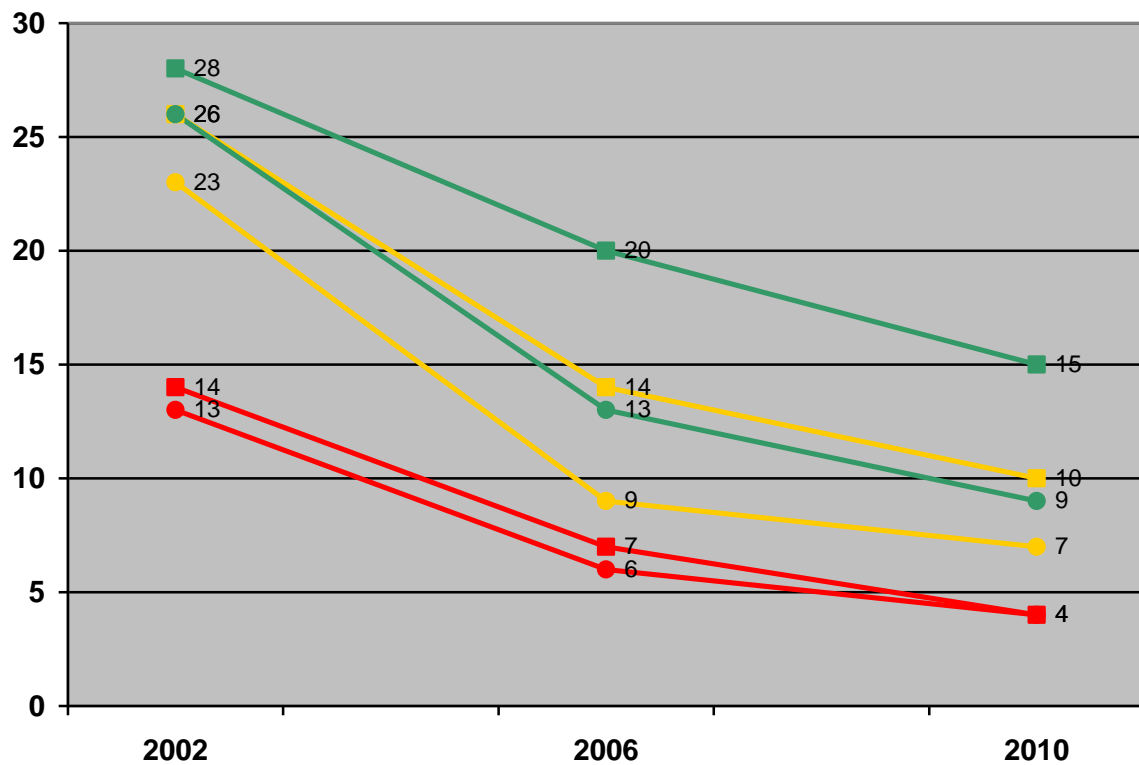
In grafiek 8 staan de resultaten van wekelijks alcopops drinken naar geslacht en leeftijd. Significante dalingen tussen 2006 en 2010 doen zich voor bij jongens en meisjes voor alle leeftijden, uitgenomen in de 11-12-jarigen (lage percentages).

Grafiek 8: trend wekelijks alcopops drinken naar leeftijd en geslacht.

In grafiek 9 staan de resultaten van wekelijks alcopops drinken naar opleiding en geslacht. Meer jongens uit het beroepsonderwijs drinken wekelijks alcopops, gevolgd door jongens uit het technisch secundair onderwijs en jongens uit het algemeen secundair onderwijs ($\chi^2 = 65,56$, $df = 1$, $p < 0,001$). Bij de meisjes is hetzelfde patroon vast te stellen ($\chi^2 = 21,73$, $df = 2$, $p < 0,001$).

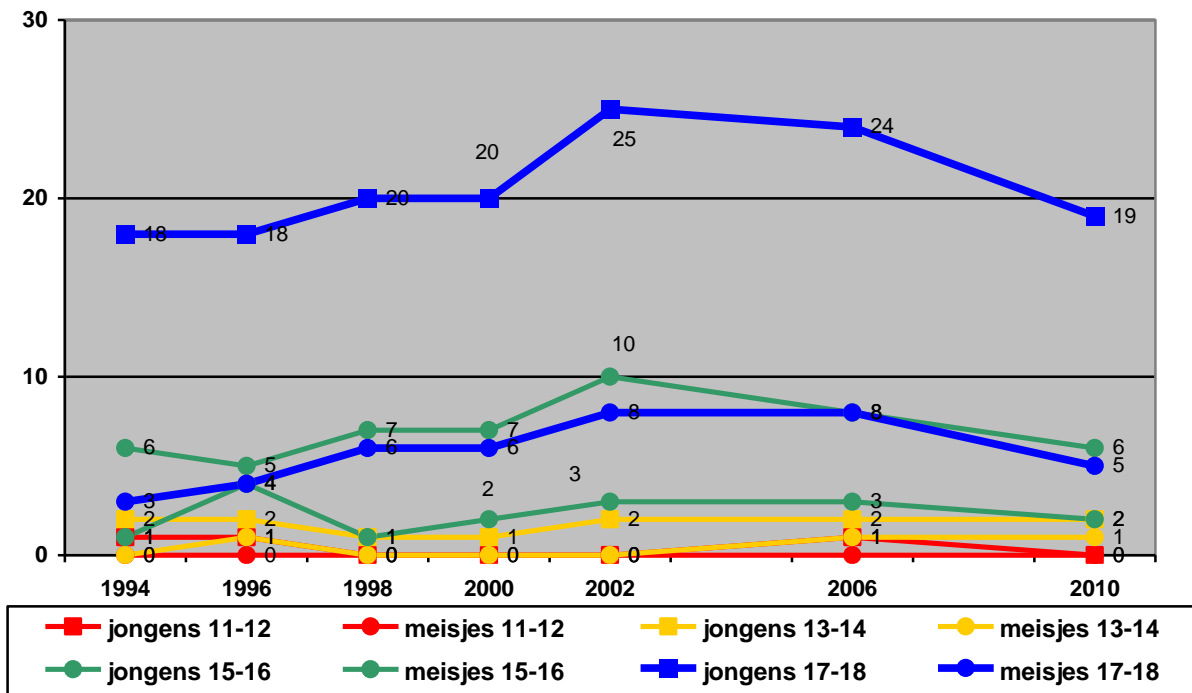
Vergelijken we deze resultaten met de resultaten uit 2006, dan zien we voor alle groepen een significante daling van het percentage jongeren die wekelijks alcopops drinken, uitgenomen bij de meisjes uit het technisch secundair onderwijs.

Grafiek 9: trend wekelijks alcopops drinken naar opleiding en geslacht

Dronkenschap

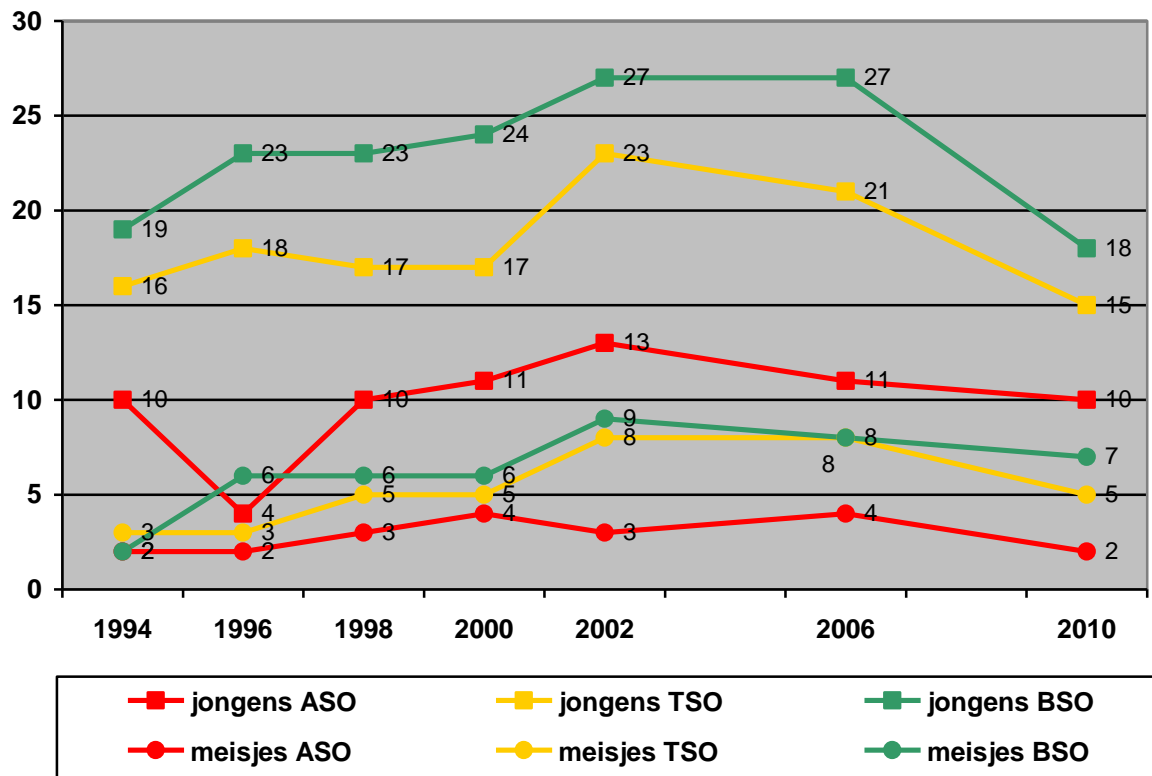
In grafiek 10 staan de jongeren die minimaal 10 keer dronken zijn geweest (in hun leven). In 2010 waren in totaal 7,7% van de jongens en 2,3% van de meisjes reeds 10 keer of meer dronken geweest ($\chi^2 = 161,61$, $df = 1$, $p < 0,001$). Deze percentages zijn significant lager dan de percentage die werden gevonden in 2006. Toen meldden 10,1% van de jongens en 3,3% van de meisjes dat ze reeds 10 of meer keer dronken zijn geweest (jongens: $\chi^2 = 19,30$, $df = 1$, $p < 0,001$; meisjes: $\chi^2 = 8,91$, $df = 1$, $p = 0,003$). Die daling is vooral te wijten aan een significante daling bij de 17-18-jarige jongens en de 17-18-jarige meisjes (jongens $\chi^2 = 12,39$, $df = 1$, $p < 0,001$; meisjes $\chi^2 = 6,87$, $df = 1$, $p = 0,009$). De verschillen in dronkenschap tussen jongens en meisjes nemen toe met de leeftijd.

Grafiek 10: trend minimaal 10 keer dronken naar leeftijd en geslacht

In grafiek 11 staan de resultaten van dronkenschap naar opleiding en geslacht. Zowel bij de jongens als bij de meisjes zijn de verschillen naar opleiding significant (jongens: $\chi^2 = 28,95$, $df = 2$, $p < 0,001$; meisjes: $\chi^2 = 28,80$, $df = 2$, $p < 0,001$).

Grafiek 11: trend minimaal 10 keer dronken naar opleiding en geslacht

Vergelijken we deze data met de resultaten van 2006, dan stellen we significante dalingen vast in dronkenschap bij:

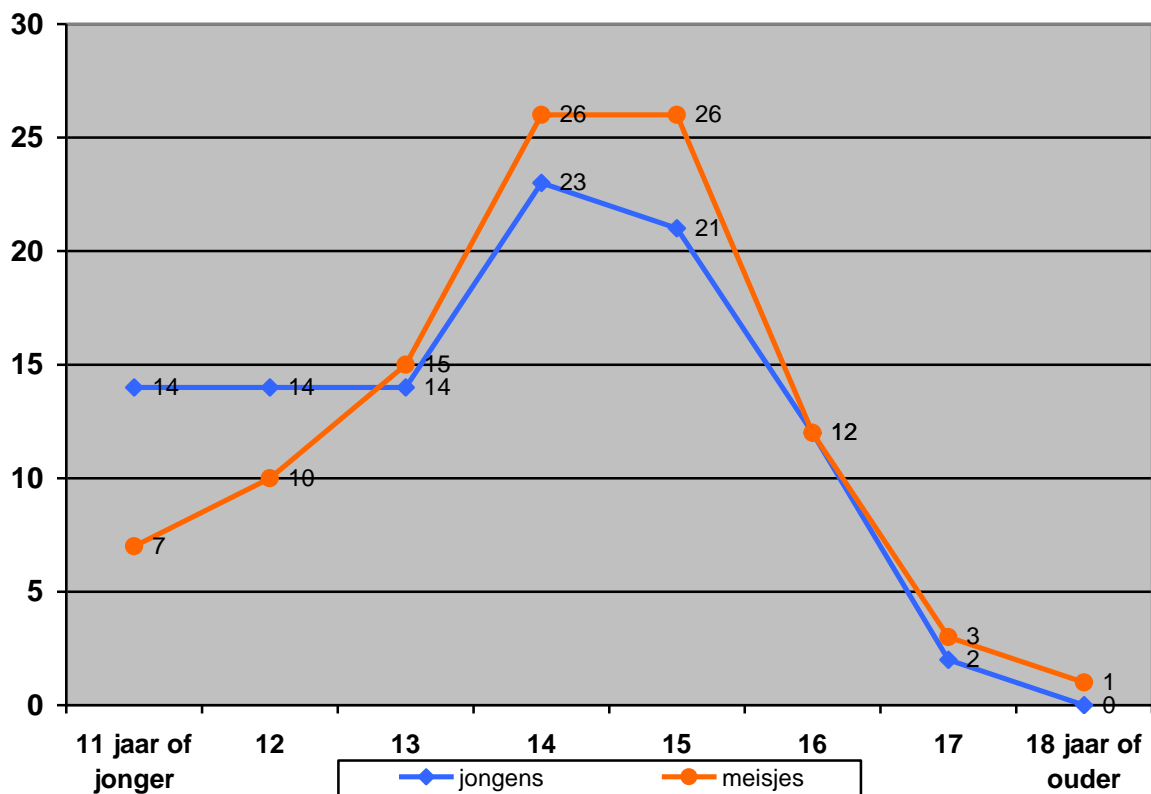
- jongens uit het technisch secundair onderwijs ($\chi^2 = 13,82$; $df = 1$; $p < 0,001$),
- jongens uit het beroepssecundair onderwijs ($\chi^2 = 13,05$; $df = 1$; $p < 0,001$),
- meisjes uit het algemeen secundair onderwijs ($\chi^2 = 7,98$; $df = 1$; $p = 0,005$) en
- meisjes uit het technisch secundair onderwijs ($\chi^2 = 4,80$; $df = 1$; $p = 0,028$).

De vraag werd ook gesteld op hoeveel gelegenheden de jongeren dronken waren in de laatste 30 dagen. 21% van de jongens en 15,2% van de meisjes zijn de laatste 30 dagen dronken geweest. Dit percentage gaat van 3% bij de 11-12-jarigen tot 36% bij de 17-18-jarigen.

Initiatie alcohol drinken en dronkenschap

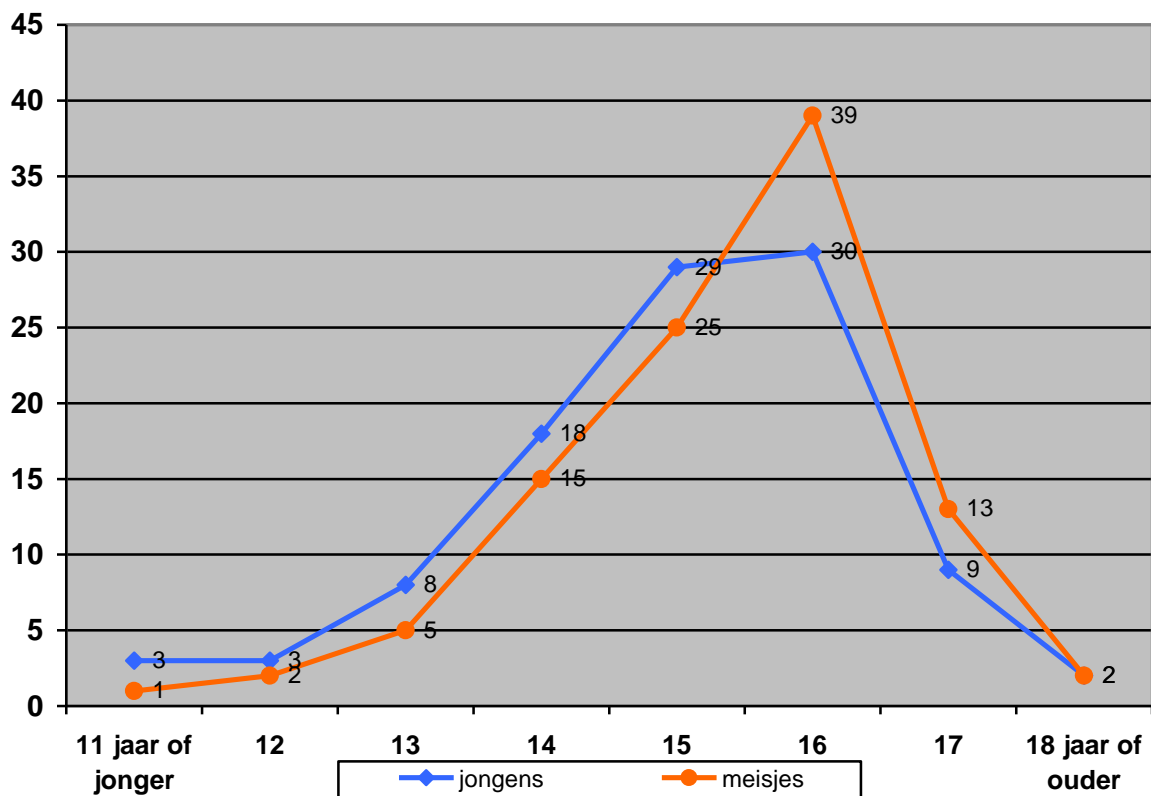
In grafiek 12 staan de resultaten van de leeftijd waarop de jongere voor de eerste keer alcohol heeft gedronken. Hiervoor werden alleen de 17-18-jarigen geselecteerd uit de databank. De mediaan voor zowel jongens als meisjes was 14 jaar. Met andere woorden, de helft van de jongeren dronk voor de eerste keer alcohol op 14 jaar of jonger. Voor 2006 werd zowel voor jongens als voor meisjes dezelfde mediaan gevonden.

Grafiek 12: Leeftijd waarop voor de eerste keer alcohol werd gedronken naar geslacht

In grafiek 13 staan de resultaten van de leeftijd waarop de jongeren voor de eerste keer dronken waren. Ook hier werden alleen de 17-18-jarigen geselecteerd. De mediaan voor de jongens lag voor de initiatie van dronkenschap op 15 jaar. In 2006 werd voor de jongens dezelfde mediaan gevonden. Voor de meisjes lag de mediaan voor initiatie van dronkenschap in 2010 op 16 jaar, terwijl dit in 2006 nog 15 jaar was.

Grafiek 13: Leeftijd waarop voor de eerste keer dronken naar geslacht

Conclusie

Momenteel halen alleen de 11-12-jarige meisjes de gezondheidsdoelstelling die stelt dat het percentage van jongeren die maandelijks alcohol drinken niet hoger mag zijn dan 14%. Bij de andere leeftijdsgroepen zijn de percentages hoger, en zelfs tot 80% bij de 17-18 jarigen.

Wel is het alcoholgebruik van de Vlaamse jongeren gedaald tussen 2006 en 2010. Het percentage jongens en meisjes dat wekelijks bier, wijn, sterke drank en alcopops drinken is gedaald. Al blijven er nog significante verschillen tussen jongens en meisjes. Meer jongens drinken wekelijks bier, sterke drank en alcopops. Ook zijn er verschillen naar opleiding voor het drinken van bier, sterke drank en alcopops. Meer jongeren uit het technisch en algemeen onderwijs verkiezen om wekelijks bier te drinken, terwijl het wekelijks drinken van sterke drank en alcopops vaker voorkomt in het beroepsonderwijs.

Ook de prevalentie van de jongeren die reeds 10 keer of meer dronken zijn geweest, is gedaald in 2010 ten opzichte van 2006. Wel zijn het vooral de

jongens en de jongeren uit het beroepsonderwijs die reeds het meest dronken zijn geweest.

De mediaan van de leeftijd waarop de jongere voor het eerst alcohol heeft gedronken ligt voor beide geslachten op 14 jaar. De mediaan van de leeftijd waarop de jongere voor het eerst dronken was ligt bij de jongens op 15 jaar en bij de meisjes op 16 jaar.

Contact

De studie Jongeren en Gezondheid is te vinden op: www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be.

De verantwoordelijke onderzoekers zijn Prof. Dr. Lea Maes en Dr. Carine Vereecken.

Contactpersoon: Dr. Anne Hublet (Anne.Hublet@UGent.be)

De internationale studie Health Behaviour in School-aged Children is te vinden op www.hbsc.org.

Gebruikte afkortingen

Chi²: Resultaat van chi-kwadraat berekening voor kruistabel

df: degrees of freedom: vrijheidsgraden

p: probaliteit: resultaat van statistische test : kleiner dan 0,05 wordt als statistisch significant beschouwd